

Шутак Л. Б., Собко І. О.,

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

ПІДРУЧНИК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано проблеми викладання української мови як іноземної для студентів, які навчаються у вищих медичних навчальних закладах України. Охарактеризовано навчальний посібник, який допоможе практичному оволодінню українською мовою як іноземною, розширить знання іноземних студентів-медиків у процесі опанування мовою фаху.

Ключові слова: *українська мова як іноземна, професійне мовлення, комунікативна спрямованість, єдиний підручник, початковий посібник.*

Problems of Ukrainian language teaching for foreign medical students, studying at the Ukrainian higher medical educational establishments, are being analyzed in the article. The authors give characteristics to the educational text-book that will help to master Ukrainian as a foreign language in practice and widen foreign medical students' knowledge in the process of professional language learning.

Key words: *Ukrainian as a foreign language, professional speech, communicative trend, unified text-book, educational manual.*

Одним із першочергових завдань вищої школи в Україні є реалізація положень Болонської декларації, у якій йдеться насамперед про консолідацію європейського простору вищої освіти, зближення систем освіти різних європейських країн, що сприятиме мобільності студентів і викладачів, європейській співпраці в галузі вищої освіти, а також підвищенню її якості.

Тому проблема навчання іноземних студентів в Україні – одна з ключових. Як ефективно забезпечити початковий процес? На що звернути увагу насамперед? Ці питання постають дедалі частіше і потребують зважених і обґрунтованих відповідей. Очевидним є те, що необхідно якнайшвидше і безболісно адаптувати іноземного студента у новому для нього суспільстві. Залучити його до особливостей українського світогляду, культури, української історії. Саме мова виступає проміжним елементом і адаптації, і навчання, і здобуття необхідних професійних знань і умінь.

Українська мова як іноземна у негуманітарних вишах посідає проміжне місце між дисциплінами гуманітарними і природничо-технічними, оскільки є джерелом культурно-освітніх і професійних знань. Як зазначає І. О. Зимня, іноземна мова є одночасно і метою, і засобом навчання [2, с. 24], а предметом її вивчення виступає історія, культура, традиції, наукові та професійні здобутки народу, який говорить цією мовою.

Важливою проблемою викладання української мови як іноземної у вищих медичних навчальних закладах є відсутність єдиного підручника чи посібника, де було б враховано специфіку вивчення української мови як іноземної у медичному закладі. Підручники, створені для філологічних чи технічних спеціальностей, або ж підручники, що містять українознавчу складову не відповідають проблемам студентів, які навчаються у вищих медичних навчальних закладах. Лінгвоукраїнознавчий лексичний матеріал таких підручників, хоч і важливий для студента-медика, проте мало відповідає особливостям його фаху. Максимально ефективний посібник чи підручник має бути побудований на матеріалі загальноомовної і наукової професійної лексики. Адже саме опанування наукового стилю української мови – один із основних етапів опанування мовою фаху.

Мовна, комунікативно-мовленнєва вправність іноземних студентів досягається шляхом засвоєння мінімально необхідного й достатнього обсягу мовних знань на професійну тематику, необхідних умінь і навичок мовленнєвої діяльності українською мовою.

Студент-іноземець повинен вміти сприймати інформацію, розвивати навички її повтору, ставити запитання, відповідати на них, вести бесіду на професійну тематику, подавати репліки-стимули, репліки-відповіді, складати особисте висловлювання, будувати його логічно, послідовно, точно, доречно, з використанням необхідних мовних засобів.

Для реалізації вище перелічених завдань на кафедрі суспільних наук та українознавства БДМУ створено навчальний посібник “Вчимося української” (Шутак Л. Б., Собко І. О., Нікоряк І. В.), котрий призначений для вивчення української мови студентами-іноземцями вищих медичних навчальних закладів України. Посібник розрахований на студентів, які вже оволоділи базовою практичною граматику української мови і лексичним мінімумом у межах 1000 – 1500 одиниць. Його призначення – забезпечити формування розмовних навичок у найбільш типових ситуаціях спілкування (*лікар – лікар, лікар – пацієнт, лікар – родичі пацієнта, лікар – молодший медичний персонал*), а також розвивати і вдосконалювати вміння і навички читання, письма та перекладу, перенесення набутих умінь і навичок до нових завдань спілкування, тобто забезпечення реальної комунікації на професійну тематику в умовах мовного середовища.

У цілому структура посібника має комунікативно-когнітивну мету: поєднання навчальної комунікації (тренувальної) з реальним спілкуванням, для цього використано принцип уніфікації діяльнісних механізмів подачі інформації. Основою для вибору вправ став принцип аналізу, синтезу, порівняння.

Посібник складається з двох розділів (“Основи медичної термінології” та “Професійне спілкування лікаря”, що відповідає навчальній програмі вищих навчальних закладів), додатків (“Основні формули мов-

ленневого етикету” і “Українсько-англійський словник-розмовник”), списку використаної літератури. Розділ перший охоплює теми “Людина”, “Будова тіла”, “Організм людини”, “Медичні заклади”, “Лікарський фах”, “Медичні професії”. Розділ другий – “Реєстратура”, “Поліклініка”, “Лікарня”, “Майстерність лікаря”. Кожна тема є продовженням попередньої, тобто використано принцип наступності й послідовності у викладенні матеріалу. Схема побудови теми витримана за принципом: *слово – словосполучення – речення – текст*. Матеріал теми актуальний, тексти адекватні, тобто відповідають реаліям, адаптовані, тобто доступні, проблемні. Для цього використовуються ключові слова та вирази, базові лексико-граматичні конструкції, слова для довідки, тексти й діалоги та питання до них. До теми додаються лексичні завдання (5 – 7) та граматичні вправи (3 – 5), що відображають комплексний лексико-граматичний підхід до аналізу навчального тексту з метою його кращого розуміння та засвоєння іноземцями. Перевага надається завданням із розвитку зв’язного мовлення. Студентам пропонуються вправи діалогічного характеру, міні-тести, логічні завдання, вправи на вираження власної думки. Граматичні вправи базуються на знаннях практичної граматики української мови. Вони мають на меті повторити й активізувати навички вживання у мовленні різних граматичних форм, узагальнити й систематизувати навички письма.

Завдання для розвитку навичок діалогічного мовлення – різноманітні за типами. Їх мета – сформувати у студентів уміння користуватися різними мовленнєвими формулами у складних різновидах діалогу, як-от: діалог-уточнення, діалог-перепитування, діалог-розпитування, діалог-бесіда, а також уміння підтримувати розмову, виступати її ініціатором. Типи завдань ускладнюються від теми до теми, частина з них супроводжується зразком для виконання.

Важливо зазначити, що лексичні та граматичні конструкції, опановані студентами, можуть стати основою практичної роботи з адаптованими текстами наукового спрямування у процесі вивчення інших медичних дисциплін, а також у спілкуванні з пацієнтами під час проходження клінічної практики в лікувальних закладах України.

Треба зазначити також, що посібник “Вчимося української” має українознавчу спрямованість, яка реалізується насамперед через матеріал діалогів, навчальних текстів та завдань до них, які відбивають національно-специфічні риси мовленнєвої поведінки носіїв української мови у різних ситуаціях спілкування. Крім того, відображено власне український колорит у сталих словесних формулах привітань, прощань, звертань, вибачень та побажань. У процесі роботи над мікродіалогами студенти завчають власне українські мовленнєві формули та граматичні структури, характерні для певної ситуації мовлення.

У посібнику використано таблиці та малюнки, схеми та діаграми, що допомагають кращому засвоєнню матеріалу.

Навчальний посібник може бути використаний як у процесі аудиторного навчання, так і для самостійної позааудиторної роботи.

Отже, навчальний посібник “Вчимося української” допоможе практичному оволодінню українською мовою іноземними студентами, розширить їхні знання з основ української медичної термінології та культури мовлення лікаря, адже в ньому застосовано комплексний підхід у підготовці іноземних студентів: взаємодія освітніх, комунікативних та виховних цілей, що забезпечує не лише виклад потрібного матеріалу, а й створює необхідну мотивацію до навчання.

Література:

1. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К., 2003. – 195 с.
2. Зимня И. А. Психология обучения народному языку / И. Я. Зимня. – Москва: Русский язык. – 1989. – 219 с.
3. Мороз І. В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи в організації навчального процесу / І. В. Мороз. – К., 2005. – 277 с.
4. Шутак Л. Б., Собко І. О., Нікоряк І. В. Вчимося української / Л. Б. Шутак, І. О. Собко, І. В. Нікоряк // Навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти I – IV рівнів акредитації. – Чернівці, 2009. – 231 с.